

Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno studentky:	Bc. Ivana Doležalová
Název práce:	Politické procesy v Československu – Akce „Zpěvačka“
Jméno vedoucího práce:	Prof. PhDr. Jan Županič, CSc.
Jméno oponenta práce:	PhDr. Ondřej Lánský, Ph.D.

Tématem diplomové práce Bc. Ivany Doležalové je historický rozbor jednoho vybraného politického procesu z 50. let minulého století, který dosud do jisté míry stál mimo zájem veřejnosti (a to i odborné). Toto vymezení autorka konkretizuje: „Cílem této diplomové práce je doplnit studie o politických procesech v Československu o méně známý proces se skupinou lidí kolem Radany Melicharové obviněných ze spolupráce se zpravodajskými službami západních států a ukázat na něm sílu politické zvrůle, která rozhodovala o životě lidí podle svých aktuálních potřeb.“ (s. 8). Vymezenému cíli odpovídá struktura práce.

Práce se z metodologického hlediska pohybuje v oblasti historiografie a částečně práva, přičemž zvolenému zaměření práce odpovídá i její struktura. Autorka pracovala s materiály z archivů a s historickou literaturou, která se věnuje tomuto tématu. Z hlediska formálního zpracování práce musím výkon studentky hodnotit kladně; jedná se o velmi dobře odvedenou práci s pouze drobnými nedostatky.

Z obsahového hlediska je práce kvalitně zpracovaná. Musím ovšem přiznat, že mojí afiliací je sociologie a sociální filosofie a tudíž nejsem schopen rozklíčovat všechny roviny historicky orientovaného díla. Lze konstatovat, že autorka odvedla dobrou práci v souvislosti s využitím příslušných archivů. Na druhou stranu se mi však do určité míry zdá, že ne vždy autorka zvládá držet odstup od tématu a tudíž předkládat (a mnohdy i hodnotit) fakta a formulovat své teze s dostatečným nadhledem. Například se to ukazuje na s. 15, kde autorka hodnotí výši peněžní odměny jedné zkoumané osoby, avšak čtenáře neseznámí s konkrétní částkou a ani s širší interpretací. (Viz: „Za porušení závazku spolupráce ji nakonec nehrali před soud, ale měla si svůj trest odpykat na svobodě, a sice těžkým zaměstnáním v ČSAD jako závoznice a šoférka, kde dělala fyzicky velmi náročnou práci za směšné peníze.“) Obdobně sporné jsou některé pasáže v kapitole o Skotalovi (např. s. 68).

Poněkud problematické se mi zdá v tomto kontextu zejména to, že autorka pracuje s dokumenty z archivů do jisté míry vlastně nekriticky; v práci jsem alespoň nezaznamenal

nějakou širší diskusi ohledně kritiky pramenů, kterou bych však předpokládal (ideálně ve formě samostatné kapitoly v práci¹).

Ne zcela přesvědčivě působí v textu práce také jedna autorčina rekonstrukce pobytu ve vězení, propuštění a smrti Radany Melicharové (s. 57): text působí tak, že Melicharová podlehla následkům zranění, které utrpěla ještě ve vězení, přičemž ke smrti došlo po dvou-měsíčním bezvědomí; autorka práce zde podle mého soudu svým textem evokuje to, že k tragické smrti došlo relativně rychle, nicméně Melicharová byla propuštěna po prezidentské amnestii z roku 1960 a zemřela v roce 1964. Domnívám se, že text je zde napsán poněkud zavádějícím, anebo zkratkovitým způsobem.

Další – podle mého názoru však relativně drobnou chybou – je to, že jedním z cílů práce je využití zkoumání tohoto případu politického procesu k posouzení obecného charakteru politických procesů v Československu této doby, avšak náznak kritérií tohoto případného kriticko-analytického počínu je explicitně uveden vlastně až v Závěru práce.

Za velmi zajímavou pasáž práce považuji část, kde autorka líčí průběh hlavního soudního líčení (s. 41-52). V této kapitole se jí také daří částečně opustit výrazně popisný charakter práce a vcelku umně zde kombinuje historické poznatky s dílčími rozbory z oblasti práva.

Z jazykového hlediska je práce psána čtivou a kultivovanou formou. Pouze místy se v ní objevují nejasné či do určité míry citově zabarvené formulace, které v jinak velmi deskriptivně orientovaném textu působí poněkud nepatřičně. Přes uvedené nedostatky je možné konstatovat, že text této práce je na velmi dobré úrovni.

V rámci rozpravy nad předkládanou prací navrhuji **následující diskusní okruhy a otázky**:

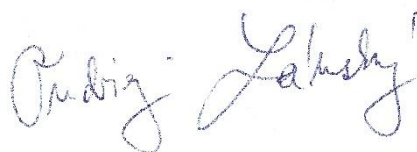
1. Hned v Úvodu své práce (s. 8) autorka de facto svými formulacemi hodnotí charakter politického procesu s Radanou Melicharovou a spol. jako „politickou zvůli“. V tomto úvodním textu dokládá tuto interpretaci pomocí informace, že se soud týkal obvinění ze spolupráce se zpravodajskými službami západních států. Nicméně ve vlastním textu práce sama potvrzuje, že např. Vladimír Matička byl agentem americké zpravodajské služby (s. 30). Na základě čeho tedy vlastně předpokládá autorka, že se jednalo o politickou zvůli a hlavně, proč tento svůj soud uvádí již v úvodu práce? (Vede autorku k tomuto tvrzení průběh procesu? Např. zjevné porušení tzv. zásady bezprostřednosti během procesu, anebo zřejmě přehnané svědectví spoluobviněné Jiráňkové, která spolupracovala s StB? Pokud ano, proč není tento bod nějakým tvořivým způsobem v práci vyzdvihnout?)
2. Odkud autorka čerpá svou tezi ze s. 40: „Nicméně i přes některé tyto pozitivní prvky, směřující ke spravedlivějšímu trestnímu řízení v socialistickém Československu, které nastolil nový trestní řád, je nutné dodat, že v praxi k nim mnohdy nebylo přihlíženo, a šance obžalovaných na spravedlivější posouzení jejich jednání se příliš nezvětšila.“? Obdobně by měla nějakým způsobem doložit tvrzení ze s. 57, kde ohledně smrti a pobytu ve vězení O. Jachny uvádí: „Zemřel ve věku pouhých 58 let. Pobyt ve vyšetřovací vazbě Státní bezpečnosti a následně ve věznicí v Košicích se evidentně negativně podepsal na jeho zdraví.“

¹ Je potřeba ovšem upozornit, že v Úvodu práce je přítomna pasáž, kterou je možné považovat za určitou metodologickou poznámku (s. 9-11).

3. Napadá mne otázka ke kritice pramenů: co si autorka diplomové práce myslí o tom, že podle některých odborníků by práce s takto citlivými údaji (které jsou obsaženy v protokolech StB a v podobných dokumentech) měla být doprovázena robustní kritikou schopnosti této dokumentace vypovídat pravdivé informace o skutečnosti? Podle mého soudu autorka dokumentaci příliš výrazné kritice nepodřídila. Z jakého důvodu?
4. Na s. 54 autorka práce explicitně kritizuje vliv komunistické strany na soudní přelíčení. Jaké zdroje potvrzují tento její soud? Jakými technikami byl tento vliv realizován?
5. Zaznamenala autorka v poslední době soudní proces v kontextu tzv. akce Fénix, kde se jedná o obvinění několika občanů ČR z terorismu, přičemž ovšem údajný útok nebyl dokonán? Je možné nalézt nějaké podobnosti „procesu Fénix“ a zkoumaného soudního procesu „Zpěvačka“ – např. v souvislosti s částí procesu, který se týkal Kavalírové? Je podle autorky diplomové práce toto srovnání na místě?

Závěr: Ivaně Doležalové se v její diplomové práci podařilo víceméně splnit hlavní cíl, který si v práci vymezila. Autorka prokázala, že je schopná vědecky pracovat. Předkládanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 2. 9. 2016

(PhDr. Ondřej Lánský, Ph.D.)